

Grauwe gans als broedvogel en niet-broedvogel op de Visvijvers Valkenhorst 2019

Toename van Grauwe ganzen op Valkenhorst, een
Natura 2000 gebied van Brabants Landschap.

Vogelwerkgroep
De Kempen

Jacques van Kessel
Januari 2020

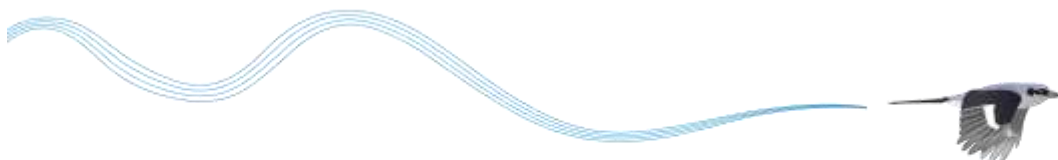

Rapportage ten behoeve van de Stichting Het Brabants Landschap.

Fotografie kافت en binnenwerk: Jacques van Kessel.

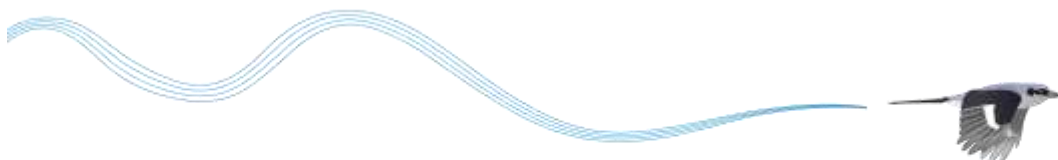

Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit dit rapport mag worden vermenigvuldigd d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming, noch mag het zonder schriftelijke toestemming worden gebruikt voor commerciële toepassingen en/of voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Inhoud

Inleiding	3
Werkwijze	4
Resultaten	7
Literatuur	24

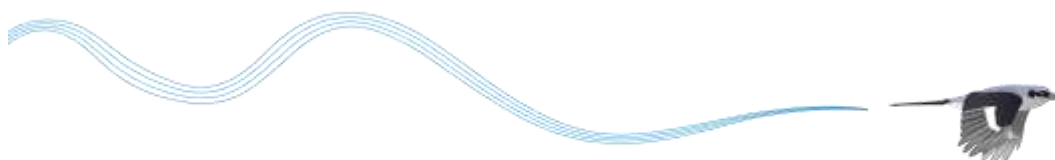
Inleiding.

In dit verslag worden de resultaten van een aantal tellingen weergegeven over de periode 1 januari t/m. 31 december 2019 van grauwe ganzen op de Visvijvers Valkenhorst - Valkenswaard. Dit gebied heeft de status Natura 2000 gebied en is eigendom van Brabants Landschap.

Verder aandacht voor het broedsucces van Grauwe ganzen, en voor de grote groep van niet-broedende Grauwe ganzen. Ook zijn de verschillende verplaatsingen van Grauwe ganzen in het gebied in kaart gebracht. Tenslotte is er aandacht voor de voedselgebieden.

Het is de bedoeling om de ontwikkelingen van Grauwe ganzen ook de komende jaren te blijven volgen.

Dank aan Toon van Kessel, Martin Pennings, Wim Deeben, Toos Deeben, Bep Janssen, Wilma Meurs voor medewerking aan het telwerk Soerendonks Goor. Voor aanvullende waarnemingen is ook dankbaar gebruik gemaakt van informatie van Wil de Veer en Waarneming.nl. Ook dank aan de Grauwe ganzen specialist Berend Voslamber voor zijn toelichting over de invloed van predatiedruk en droge zomers. Dank aan Mari de Bijl (Regio beheerder Brabants Landschap), Nick Jeurissen (boswachter Brabants Landschap) en Vivian Maas (coördinator monitoring – Brabants Landschap) voor de prettige samenwerking.

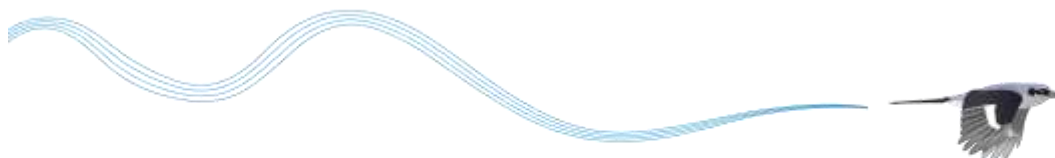

Werkwijze.

In de periode 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019 zijn totaal 36 tellingen uitgevoerd. De bedoeling van deze reeks tellingen is om gedurende een lange periode het verloop van aantallen Grauwe ganzen te volgen.

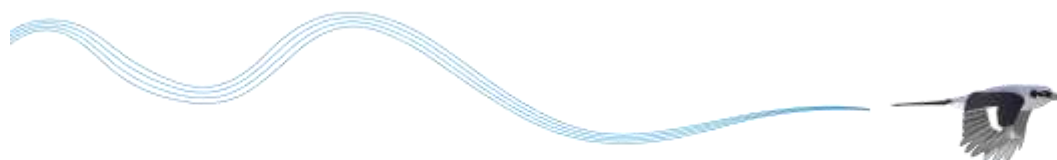
Er is geteld vanaf vaste waarnemingspunten buiten en aan de rand van de Visvijvers Valkenhorst. We weten uit tellingen in 2016, 2017, 2018 en 2019 dat vrijwel alle Grauwe ganzen met jongen zich verplaatsen van de verschillende vijvers naar het Greveschutven en de laagte ten zuiden van het Greveschutven.

Een klein onderdeel is het tellen van Grauwe ganzen in de broedperiode. Hiervoor zijn 6 tellingen uitgevoerd. De gevolgde werkwijze is die van SOVON Vogelonderzoek Nederland, broed-vogelmonitoring project (BMP) met de interpretatiecriteria voor 2018. Datum grenzen grauwe gans is 1 maart – 15 april. Minimaal vereist is een waarneming binnen de datum grenzen. Geldige waarneming is een paar in een broedbiotoop, territorium indicierend, nest indicierend, etc. De periode van eileg en broeden is ongeveer 34 dagen.

Tellingen Visvijvers
Valkenhorst 2019

1-jan	Jacques van Kessel
10-jan	Jacques van Kessel
20-jan	Jacques van Kessel
27-jan	Jacques van Kessel
4-feb	Jacques van Kessel
13-feb	Jacques van Kessel
21-feb	Jacques van Kessel
26-feb	Jacques van Kessel
1-mrt	Jacques van Kessel
8-mrt	Jacques van Kessel
15-mrt	Jacques van Kessel
22-mrt	Jacques van Kessel
4-apr	Jacques van Kessel
13-apr	Jacques van Kessel
17-jun	Jacques van Kessel
1-jul	Jacques van Kessel
25-jul	Jacques van Kessel
4-aug	Jacques van Kessel
11-aug	Jacques van Kessel
23-aug	Jacques van Kessel
26-aug	Jacques van Kessel
8-sep	Jacques van Kessel
14-sep	Jacques van Kessel
16-sep	Jacques van Kessel
22-sep	Jacques van Kessel
3-okt	Jacques van Kessel
11-okt	Jacques van Kessel
28-okt	Jacques van Kessel
10-nov	Jacques van Kessel
11-nov	Jacques van Kessel
24-nov	Jacques van Kessel
30-nov	Jacques van Kessel
8-dec	Jacques van Kessel
15-dec	Jacques van Kessel
27-dec	Jacques van Kessel
31-dec	Jacques van Kessel

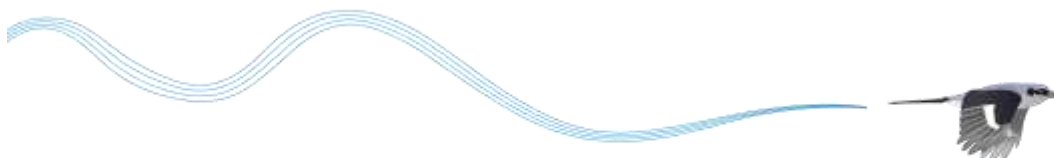

De meeste Grauwe ganzen verblijven deels in zomer, najaar en winter in zones net buiten de Visvijvers Valkenhorst om te eten. Ze concentreren zich dan meestal op aangrenzende landbouwgebieden waar ze kunnen grazen. Nu en dan verblijven deze Grauwe ganzen ook wel als groep op het Greveschutven of op Visvijver VW1. Op onderstaande kaart is de tel-route aangegeven, die bestaat grotendeels uit waarneming punten aan de rand en buiten het Visvijvercomplex Valkenhorst.

★ = Waarneming punt.

— = Fietsroute.

Resultaten 2019.

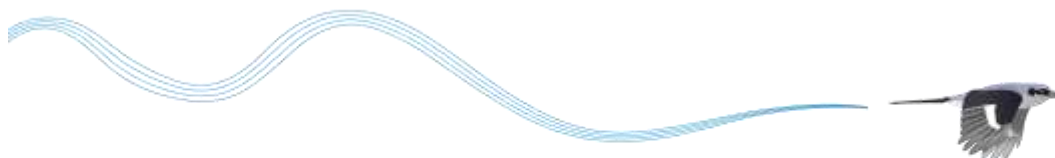
Wat was het aantalsverloop van Grauwe ganzen in 2017, 2018 en 2019? We hebben in 2017 aantallen gehad tot maximaal 560 stuks. In 2018 aantallen tot maximaal 621 stuks. En in 2019 zien we aantallen broedvogels en niet-broedvogels, tot maximaal 886 stuks Grauwe ganzen, weer een stijging dus. Mogelijk dat de langdurige droogte in de zomer in Nederland heeft gezorgd voor een tijdelijke migratie van Grauwe ganzen van elders naar de Visvijvers Valkenhorst? Dit ook omdat de waterstanden in de vijvers redelijk goed op peil zijn gehouden, terwijl de meeste vennen in 2019 droog kwamen te staan. In het verslag een overzicht broedgebieden Grauwe ganzen 2019, en een overzicht van verzamel locaties Grauwe ganzen na het broedseizoen 2019. Verder een overzicht met verzamel locaties Grauwe ganzen in najaar en winter 2019, en een overzicht voedselgebieden Grauwe ganzen 2019.

Hoe groot is de belasting van Grauwe ganzen op de Visvijvers Valkenhorst? Die is waarschijnlijk vrij groot, door enerzijds de broedvogels, en anderzijds een nog grotere groep van niet-broedende Grauwe ganzen die gedurende een groot deel van het jaar in en om het natuurgebied verblijft. Ook worden behoorlijk wat riet scheuten door Grauwe ganzen gegeten in het gebied, het is niet bekend hoeveel?

In de periode 1 maart t/m 15 april 2019 zijn 183 paar Grauwe ganzen vastgesteld. Van dit aantal zijn maar 73 broedparen binnen de SOVON datumgrenzen van 1 maart – 15 april vastgesteld, dit betekend een groep van 110 paren niet-broedend. Van die 73 broedparen zijn bij slechts 23 paren ook daadwerkelijk jongen Grauwe ganzen gezien. De indruk bestaat dat op Valkenhorst sprake is van een behoorlijke grote predatie druk door Wilde zwijnen en Vossen.

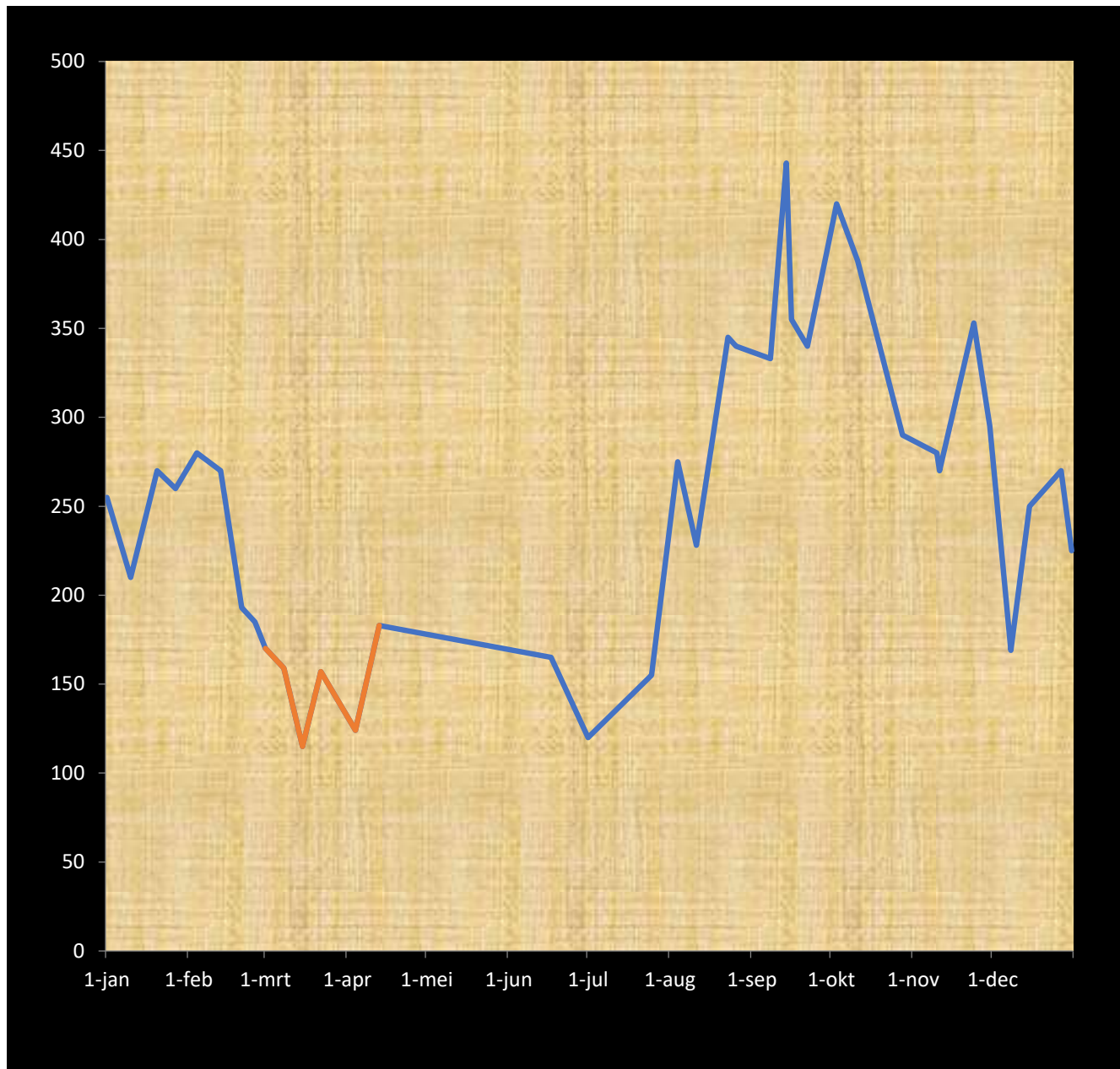
Visvijvers Valkenhorst	2017	110 paar
Visvijvers Valkenhorst	2018	180 paar
Visvijvers Valkenhorst	2019	183 paar

Laatste ontwikkelingen in december 2019 en januari 2020: in december 2019 is gestart met het vellen van een behoorlijk aantal bomen rondom het Greveschutven. Dit is in het kader van het project Natuurherstel Greveschutven 2020. Het is de bedoeling om in 2020 een groot deel van de modderlaag uit het Greveschutven te verwijderen. Waarschijnlijk door langdurig zaaggeluid vanaf begin december 2019 zijn de meeste Grauwe ganzen verdwenen van het Greveschutven. Mogelijk zijn deze verplaatst naar Soerendonks Goor, weiland Drie Bruggen of het Beuven? Het is de eerste keer dat we dit verschijnsel zien in dit natuurgebied. Pas op 10 januari 2020 is weer een normaal bekend aantal van 610 stuks grauwe ganzen geteld op Valkenhorst.

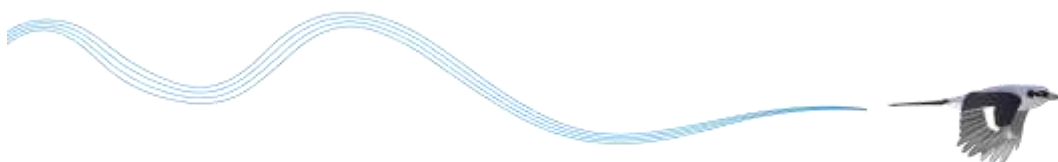

Aantallen Grauwe ganzen paren in 2019 Visvijvers Valkenhorst.

Totaal aantal paren Grauwe ganzen in 2019 (blauw), en het totaal aantal broedparen Grauwe ganzen in 2019 binnen de SOVON datumgrenzen van 1 maart – 15 april (oranje). De totalen aantallen paren variëren heel sterk, met een maximum van 443 paar op 14 september 2019. In de winterperiode bestond de populatie uit ongeveer 250 – 275 paar. In voorjaar en zomer was dat ongeveer 170 – 345 paar. In het najaar bestond de populatie uit ongeveer 270 – 443 paar. Eind december 2019 lage aantallen veroorzaakt door boswerkzaamheden bij het Greveschutven.

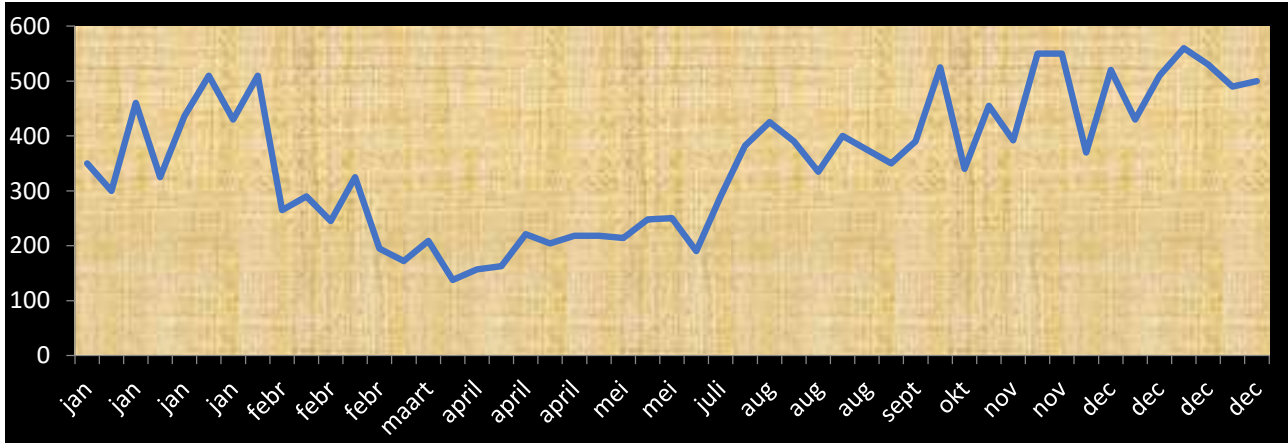

Aantallen paren Grauwe ganzen in de periode 1 jan. – 31 dec. 2019.

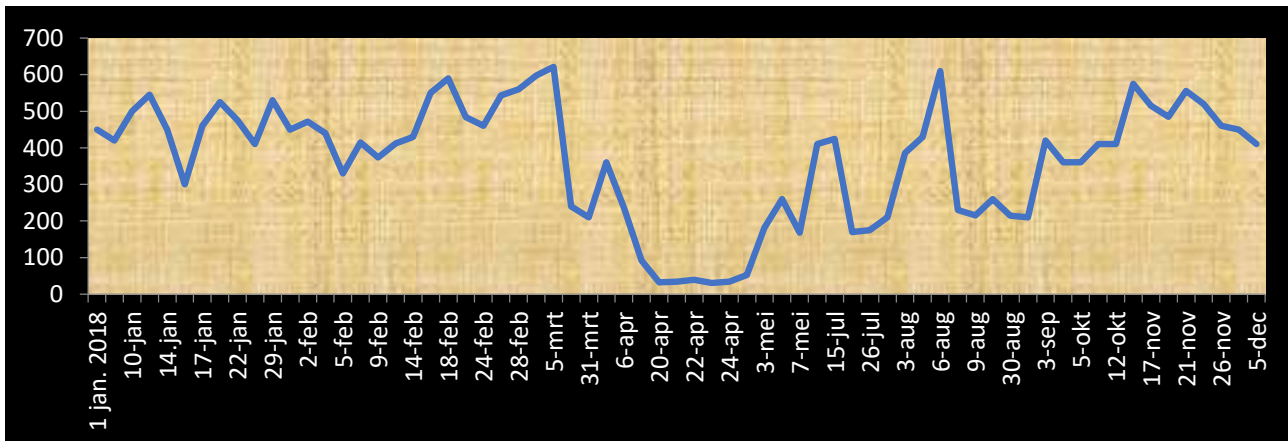

Aantalsverloop Grauwe ganzen in 2017, 2018 en 2019.

In 2017 zien we totale aantallen tot maximaal 560 stuks Grauwe ganzen. In 2018 aantallen van maximaal 621 stuks. In 2019 aantallen naar maximaal 886 stuks, een behoorlijke stijging dus.

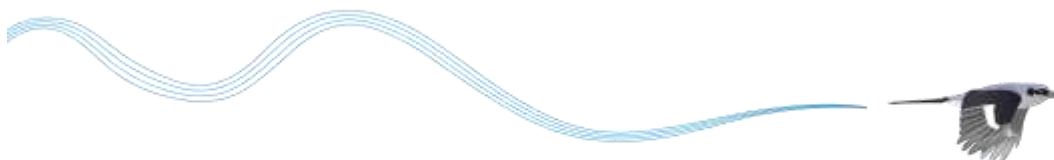
Verloop aantallen Grauwe ganzen Valkenhorst januari t/m december 2017.

Verloop aantallen Grauwe ganzen Valkenhorst januari t/m december 2018.

Verloop aantallen Grauwe ganzen Valkenhorst januari t/m december 2019.

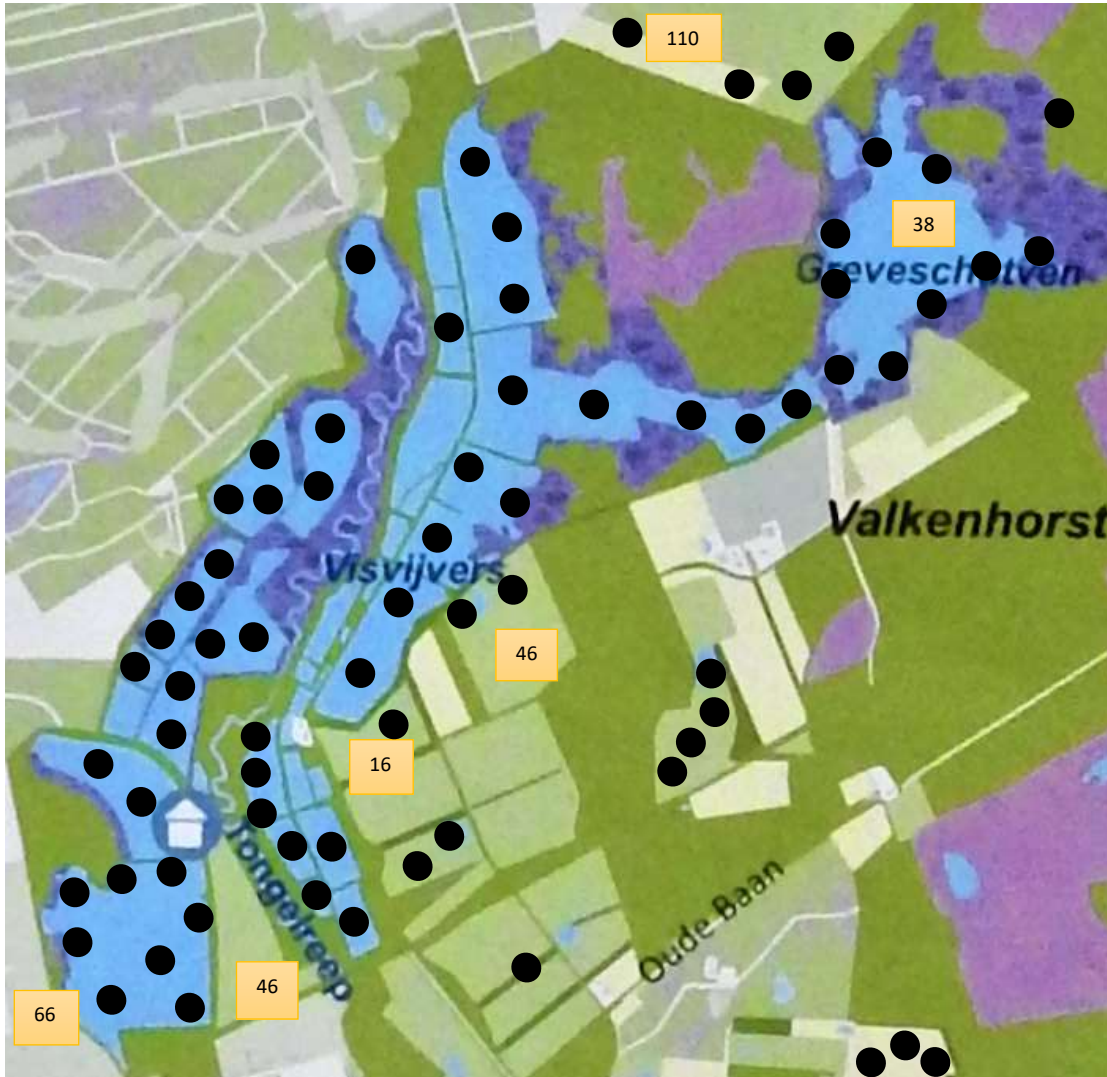

Broedlocaties en groepen niet-broedvogels 2019.

Totaal is 183 paar vastgesteld.

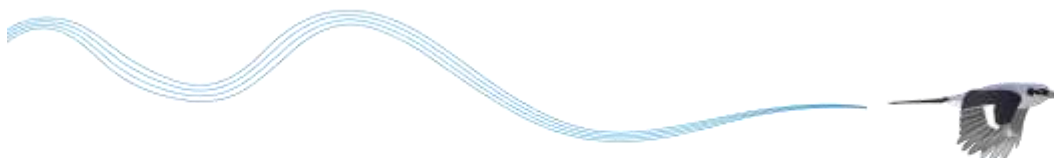
Waarvan 73 broedpaar binnen de SOVON datumgrenzen van 1 maart – 15 april.

Ook zijn er 110 paar Grauwe gans niet-broedend vastgesteld.

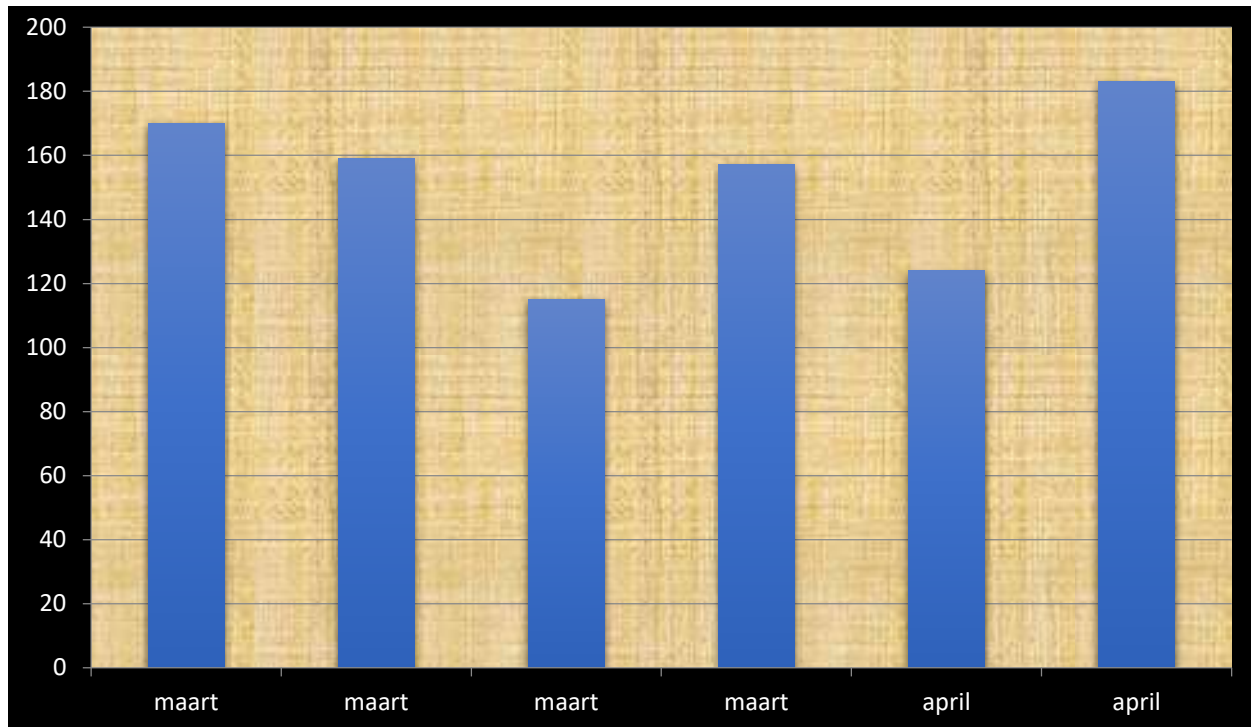
● = Broedpaar Grauwe gans.

46 = Groepjes niet broedende Grauwe ganzen.

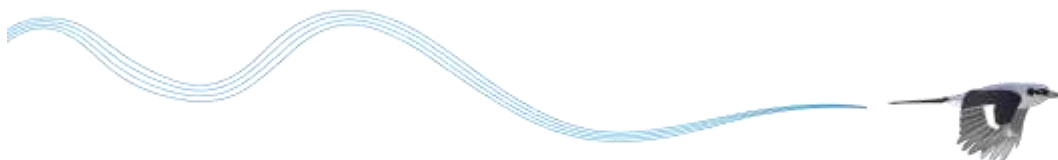

Aantal broedparen Grauwe gans in 2019.

Het aantal getelde broedparen Grauwe ganzen binnen de SOVON datum grenzen is 183 paar. Op onderstaande lijst staan alle telresultaten. Er zijn behoorlijke verschillen in aantallen geteld, dit wordt veroorzaakt omdat volwassen Grauwe ganzen met jongen erg alert zijn op gevaar en zich vaak verschuilen in de riet zones rond de vijvers. Maar ook op het gebied ten zuiden van het Greveschutven worden bijna altijd wel verschillende aantallen geteld.

Aantal broedparen Grauwe ganzen in 2019.

Broedlocaties met jongen ganzen en groepen niet-broedvogels 2019.

Totaal aantal is 183 paar in 2019.

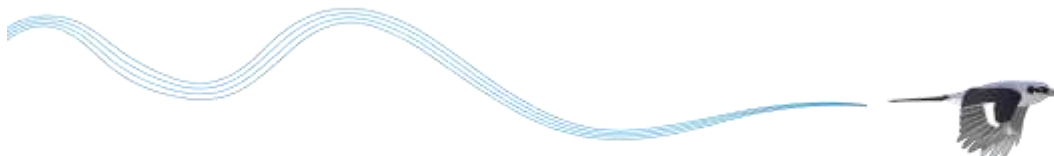
Van de 73 broedpaar zijn er bij slechts 26 paar met jongen waargenomen. Dit is een opvallend laag aantal. Op enkele locaties (rood) zijn misschien volwassen ganzen met jongen gemist? Mogelijk is in dit visvijver gebied sprake van een sterke predatiedruk door wilde zwijnen en vossen, vooral in de eierfase?

● = Paar Grauwe ganzen met jongen.

46 = Groepje niet broedende Grauwe ganzen.

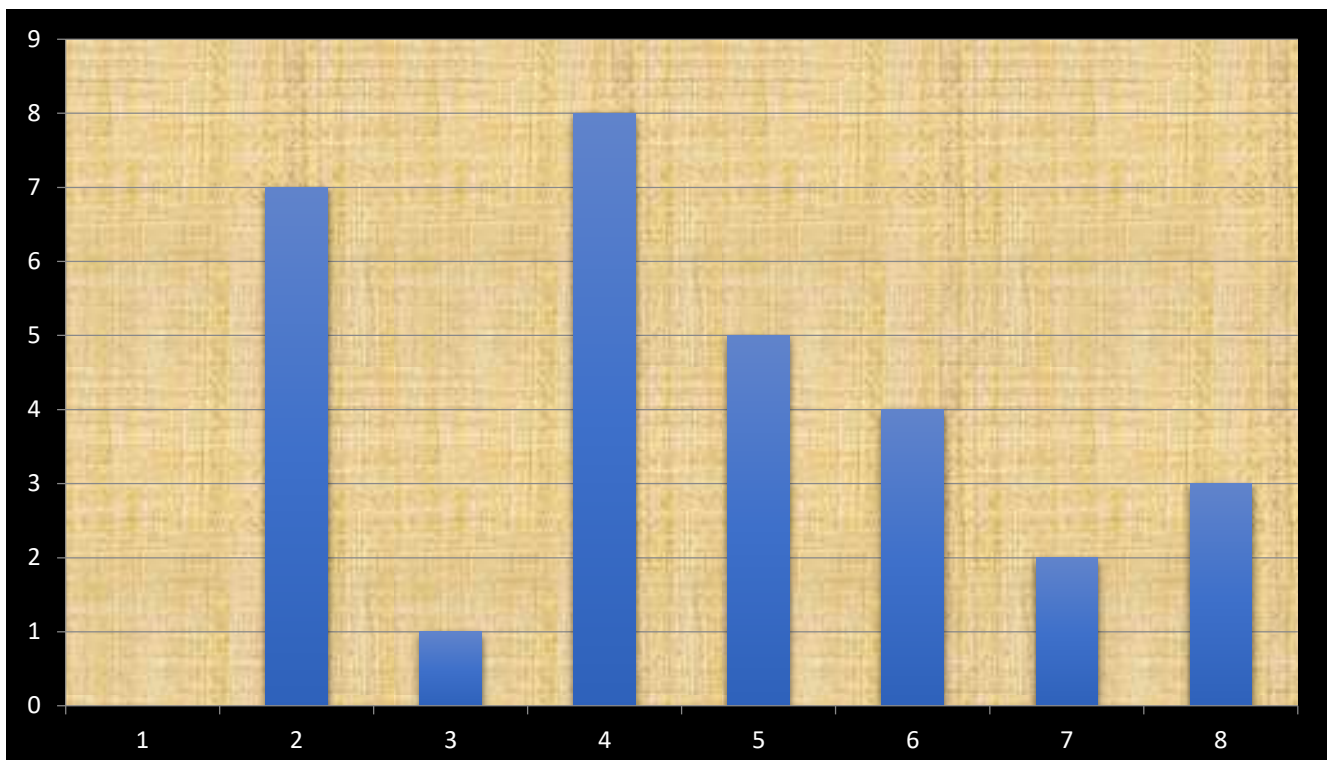
○ = Een gebied wat moeilijk te controleren is op jonge ganzen.

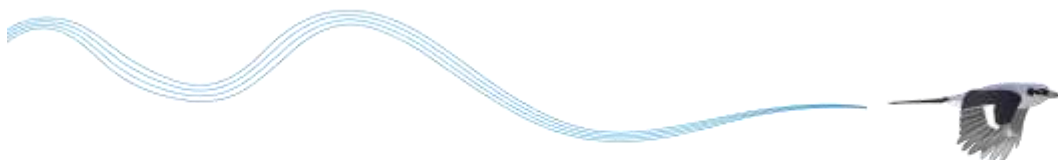
Aantallen jonge Grauwe ganzen 2019.

Later in de jongenfase verplaatsen de meeste families zich, ook die van het Greveschutven, naar het afgegraven gedeelte ten zuiden van het Greveschutven. Hierdoor is er wel een redelijk goed totaalbeeld. In de loop van juni begint ook een fase van rui die zo'n 23-24 dagen duurt, en dus kunnen grauwe ganzen tijdelijk niet vliegen, dan zoeken grauwe ganzen plekken op waar ze zich veilig voelen bijvoorbeeld in de rietzones. In het Greveschutven kunnen heel veel ganzen zich tijdelijk schuil houden.

In 2018 zijn opvallend lage aantallen jonge Grauwe ganzen geteld in vergelijking met 2017. Het aantal eieren bij Grauwe ganzen is ongeveer 5 - 6 stuks. Ook in 2018 zien we veel paren Grauwe ganzen met lage aantallen jongen wat mogelijk wijst op predatie? In 2019 zijn maar dertig keer volwassen Grauwe ganzen met jongen gezien. Hieronder een overzicht van de totale aantallen jongen per paar. We hebben in 2019 183 broedparen vastgesteld, als we slechts dertig keer volwassen met jongen hebben gezien dan betekent dat een heel laag broedsucces, door predatie? De Grauwe ganzen specialist Berend Voslamber (pers. med. 13 januari 2020) zegt hierover: “ zou inderdaad kunnen dat predatiedruk een grote rol speelt, al zou ik ook niet uitsluiten dat de extreme droogte voor zowel minder goede broedplekken (en dus makkelijker te prederen) als minder goed voedsel voor de kuikens heeft gezorgd”.

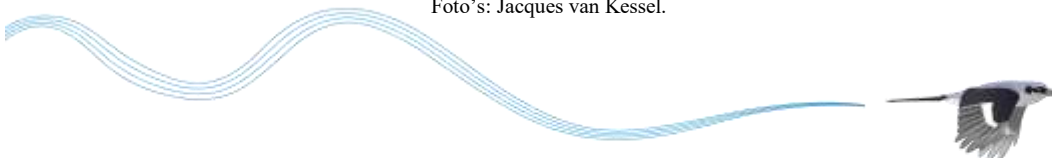

Overzicht Grauwe ganzen met aantal jongen van 1. t/m 8. stuks.

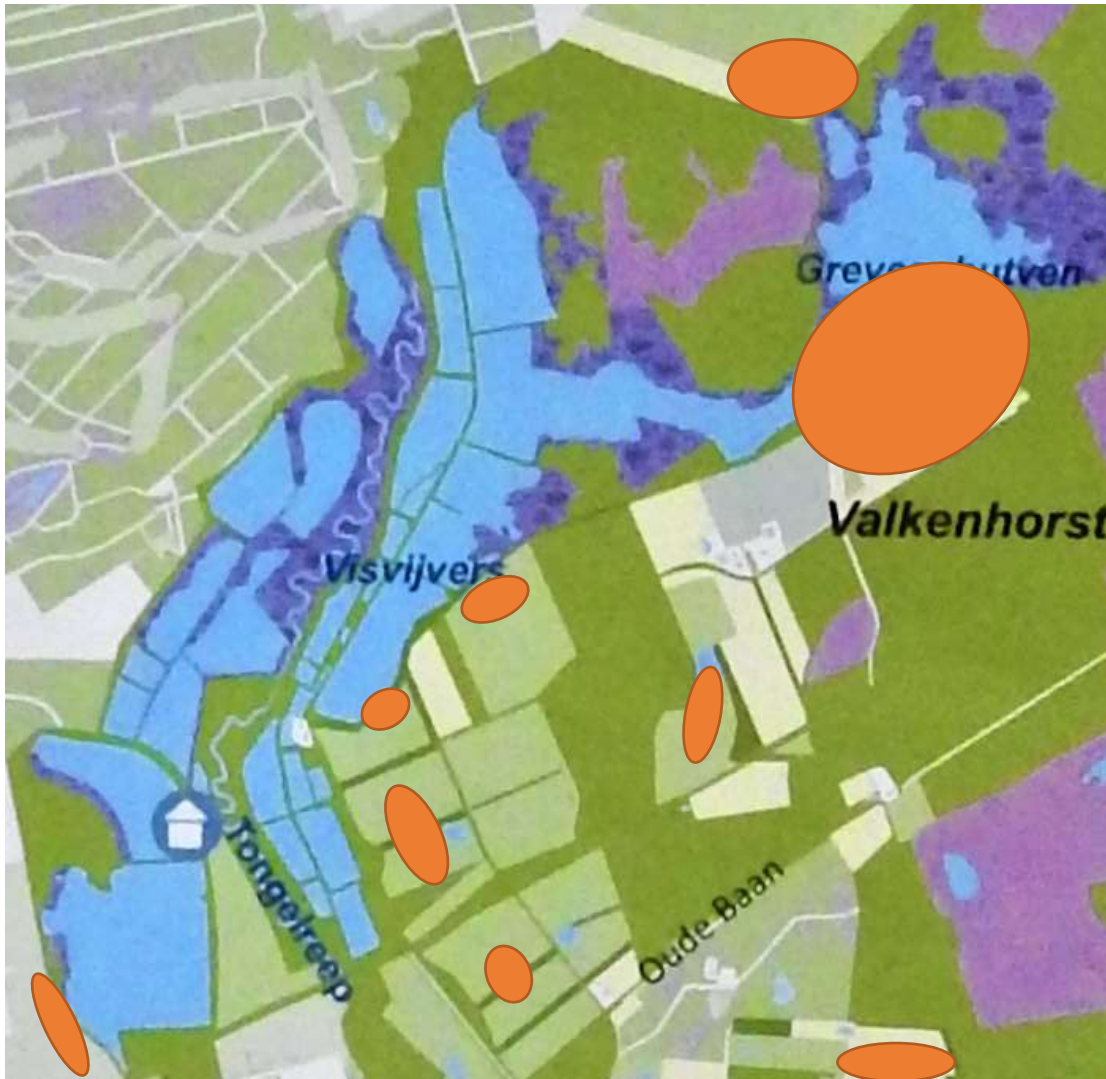

Foto's: Jacques van Kessel.

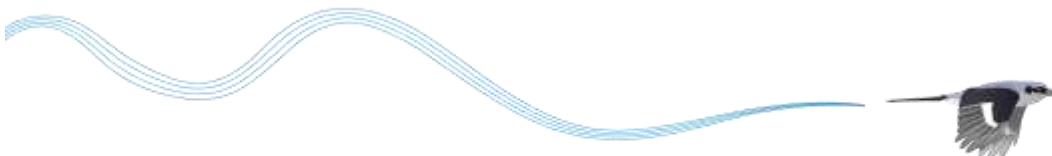

Verzamel locaties direct na het broedseizoen.

Direct na het broedseizoen zien we dat de grootste aantallen volwassen en jonge Grauwe ganzen zich verplaatsen, van de verschillende vijvers, naar de laagte ten zuiden van het Greveschutven en de verwilderde weilanden ten noorden van het Greveschutven. Op andere plaatsen zijn het allemaal locaties aan de randen waar graslanden liggen.

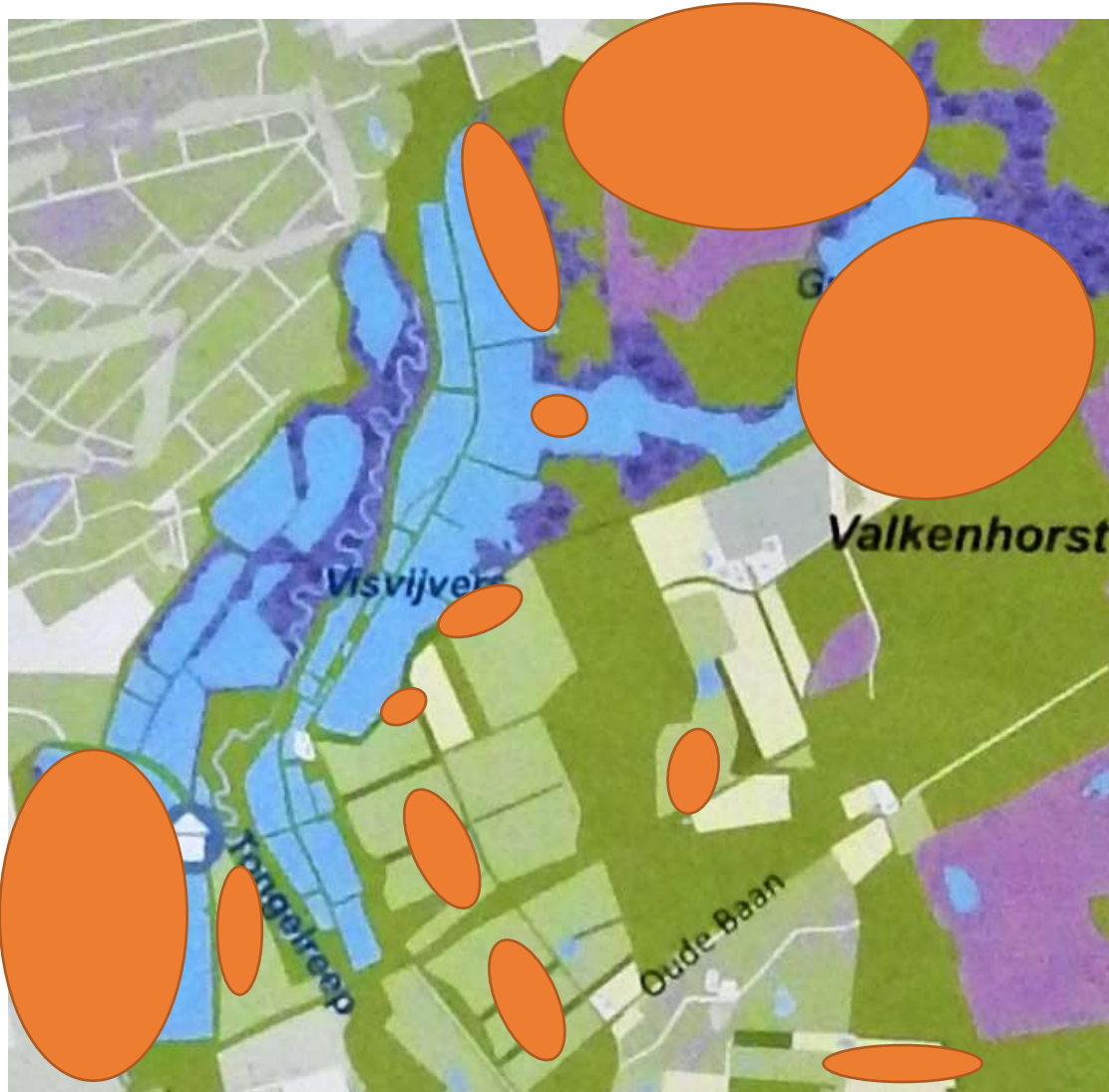

● = Verzamelplaatsen volwassen en jonge Grauwe ganzen direct na het broedseizoen.

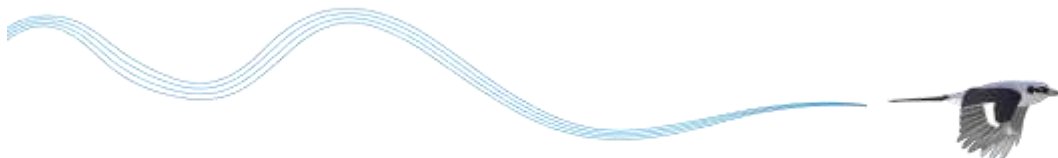

Verzamel locaties in najaar en winter.

In najaar en winter zien we duidelijk drie locaties waar de grootste aantallen Grauwe ganzen verblijven. Verder zien we kleinere groepjes Grauwe ganzen die tijdelijk verblijven op graslanden aan de rand van het visvijver complex.

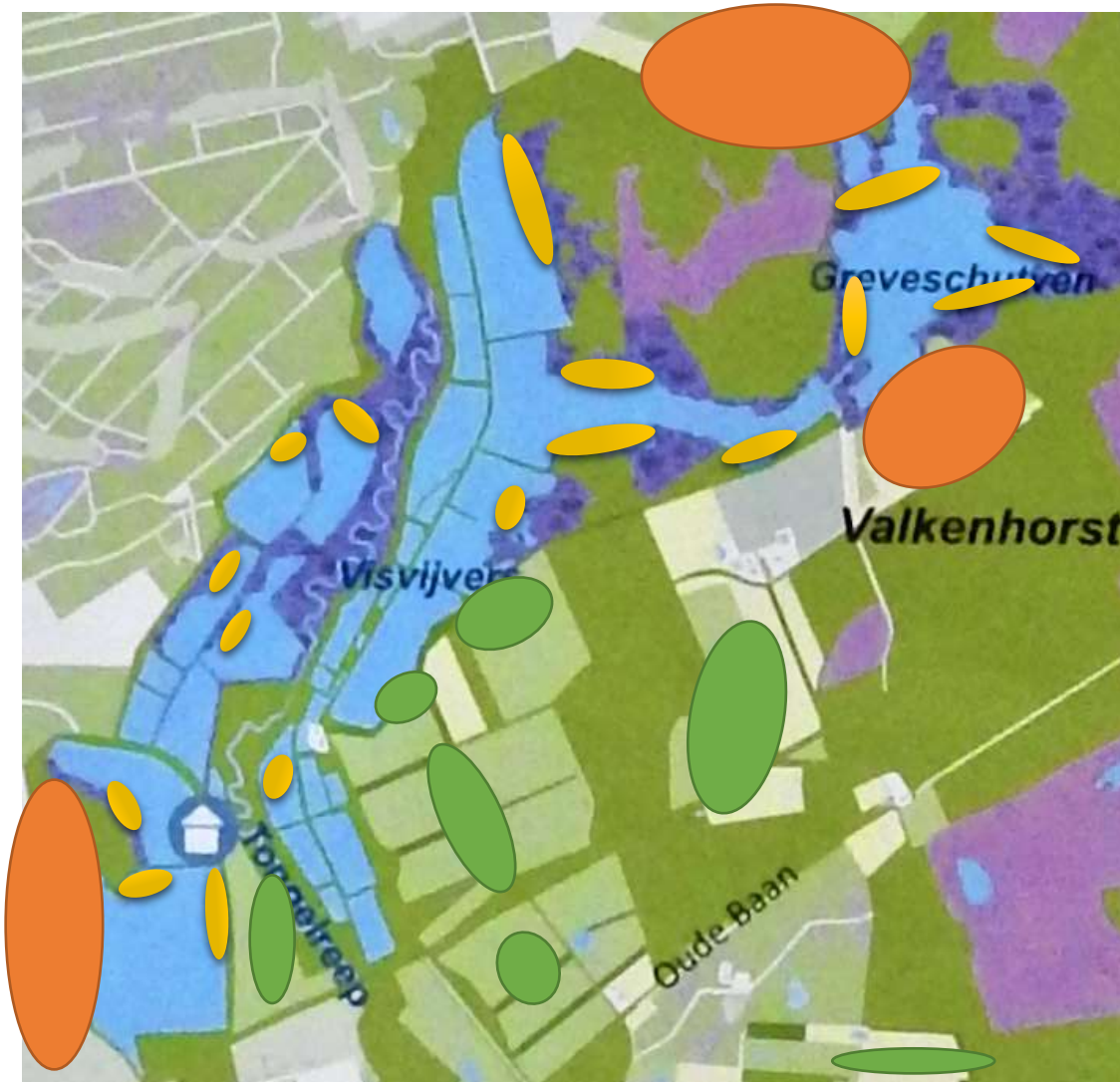

● = Verzamelplaatsen volwassen en jonge Grauwe ganzen in najaar en winter.

Voedselgebieden.

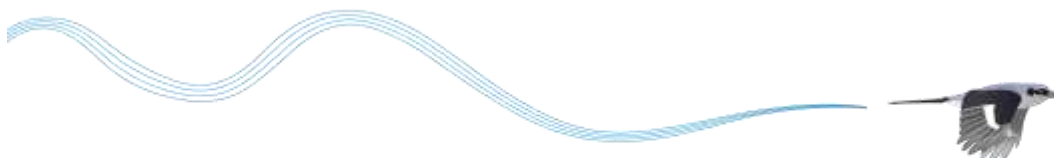
Op de kaart zijn voedselgebieden van grauwe ganzen buiten de vijvers weergegeven. Er zijn drie voedselgebieden waar de meeste grauwe ganzen zijn waargenomen. Het betreft het afgegraven weiland ten zuiden van het Greveschutven, en de laagte ten zuiden van het Greveschutven. Het andere belangrijk voedselgebied zijn de graslanden die liggen aan de westzijde van de vogelkijkhut en vijvers VW1 en VW2.

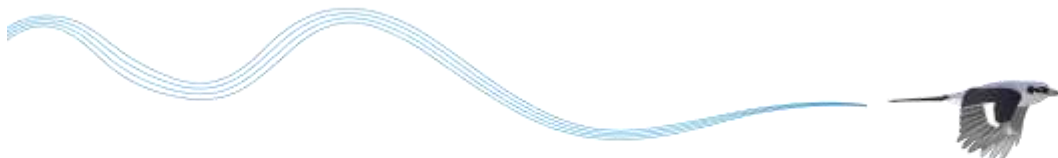

● = fourageergebied met de hoogste aantallen grauwe ganzen.

● = fourageergebied met kleinere aantallen grauwe ganzen.

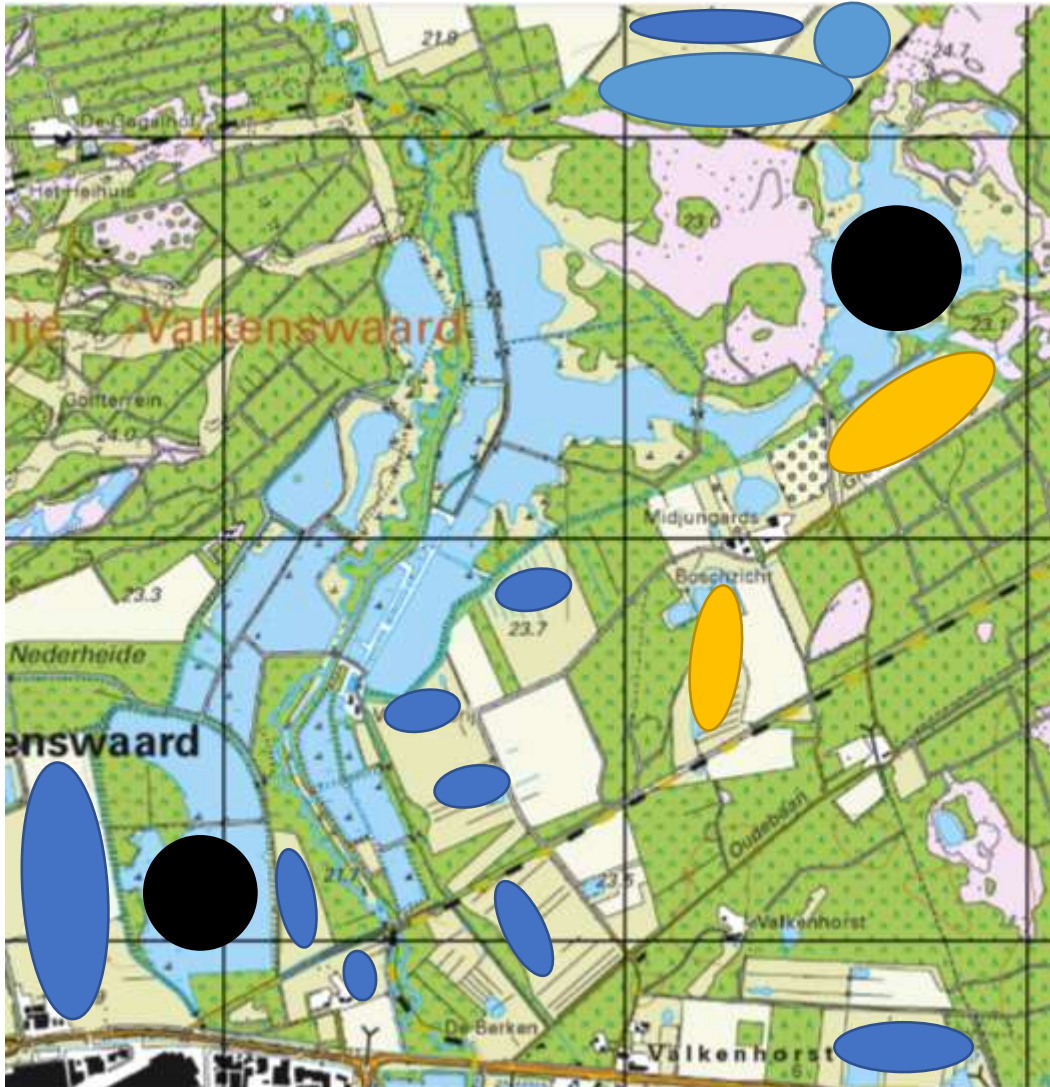
● = fourageergebied Grauwe ganzen in rietvelden.

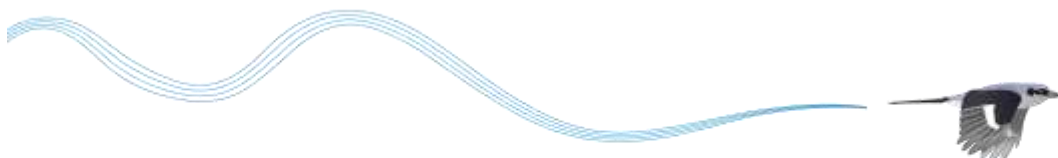

Overzicht voedsel- en rustgebieden voorjaar, najaar en winter 2017, 2018 en 2019.

In de winterperiode verblijven de Grauwe ganzen van Valkenhorst voor een belangrijk deel in randgebieden op productie graslanden, verwilderde graslanden, klaverveld en een aardappelveld.

- = voedselgebied - productie grasland.
- = voedselgebied - verwilderd grasland.
- = voedselgebied - laagte met water.
- = rustgebied - voedselgebied vijvers.

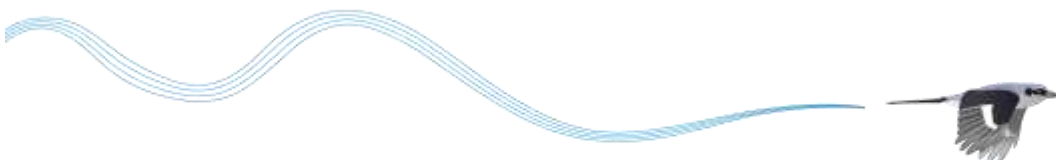

Verplaatsingen grauwe ganzen bij vijver VW1.

Op onderstaande kaart zijn de fourageergebieden bij Valkenhorst Vijver west schematisch aangegeven, en met rode pijlen zijn de vliegbewegingen vermeld. Vanaf de vijver west zijn er dus behoorlijk veel bewegingen naar omliggende graslanden waar de grauwe ganzen soms langdurig verblijven om te eten.

 = concentraties en verplaatsingen van groepen Grauwe ganzen.

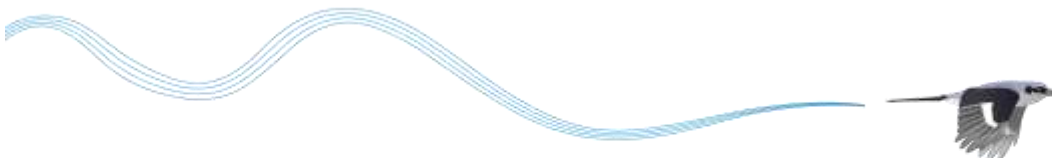

Verplaatsingen binnen en buiten Visvijvers Valkenhorst.

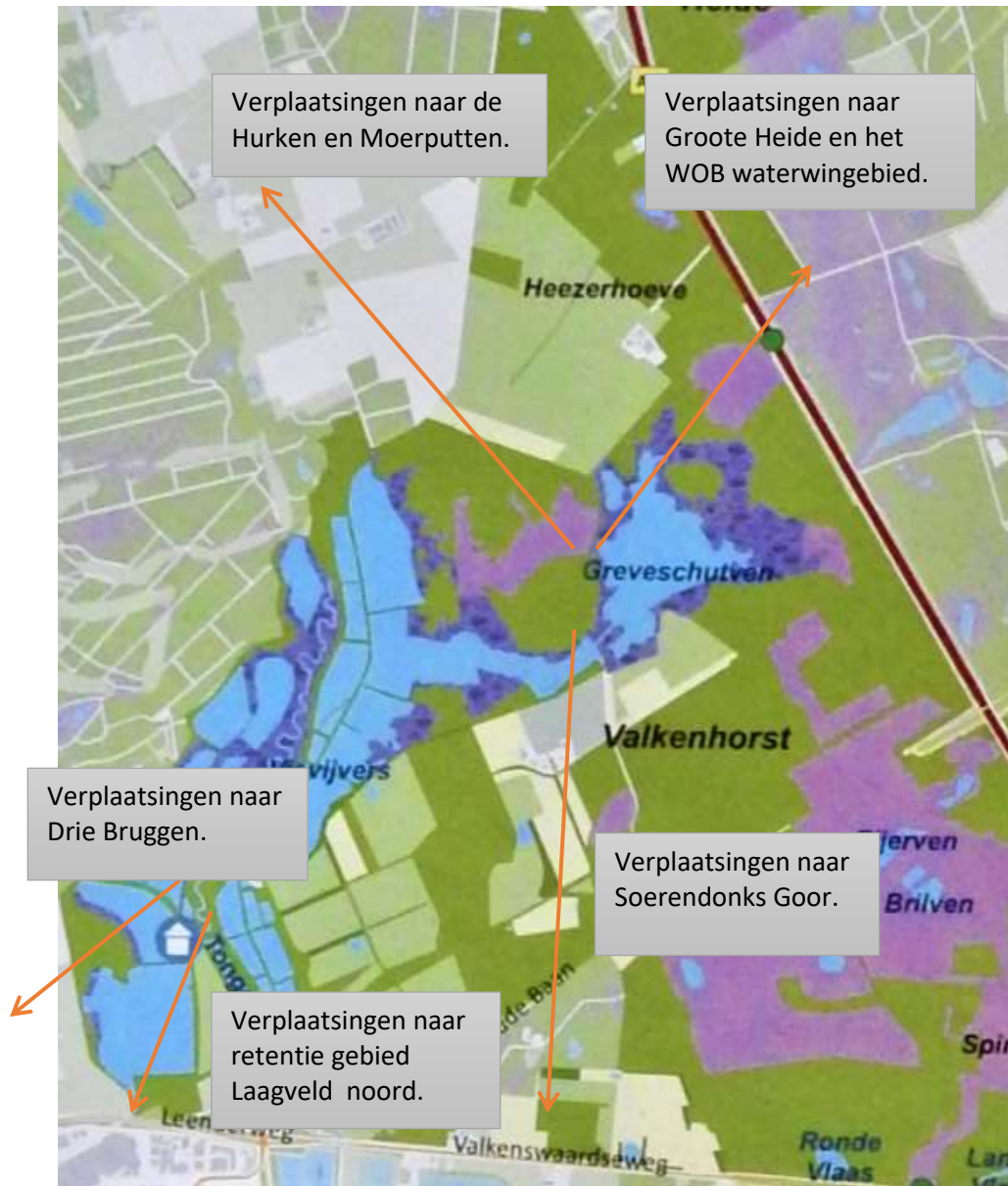
De Grauwe ganzen met jongen die op de verschillende vijvers verblijven gaan na verloop van tijd allemaal naar het Greveschutven en de laagte ten zuiden van het Greveschutven.

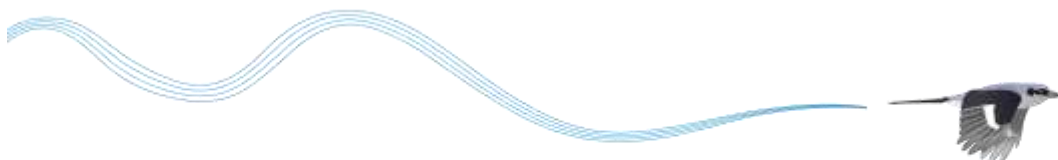
→ = verplaatsingen van groepen Grauwe ganzen.

Verplaatsingen over grotere afstanden.

→ = verplaatsingen van groepen grauwe ganzen over grotere afstanden.

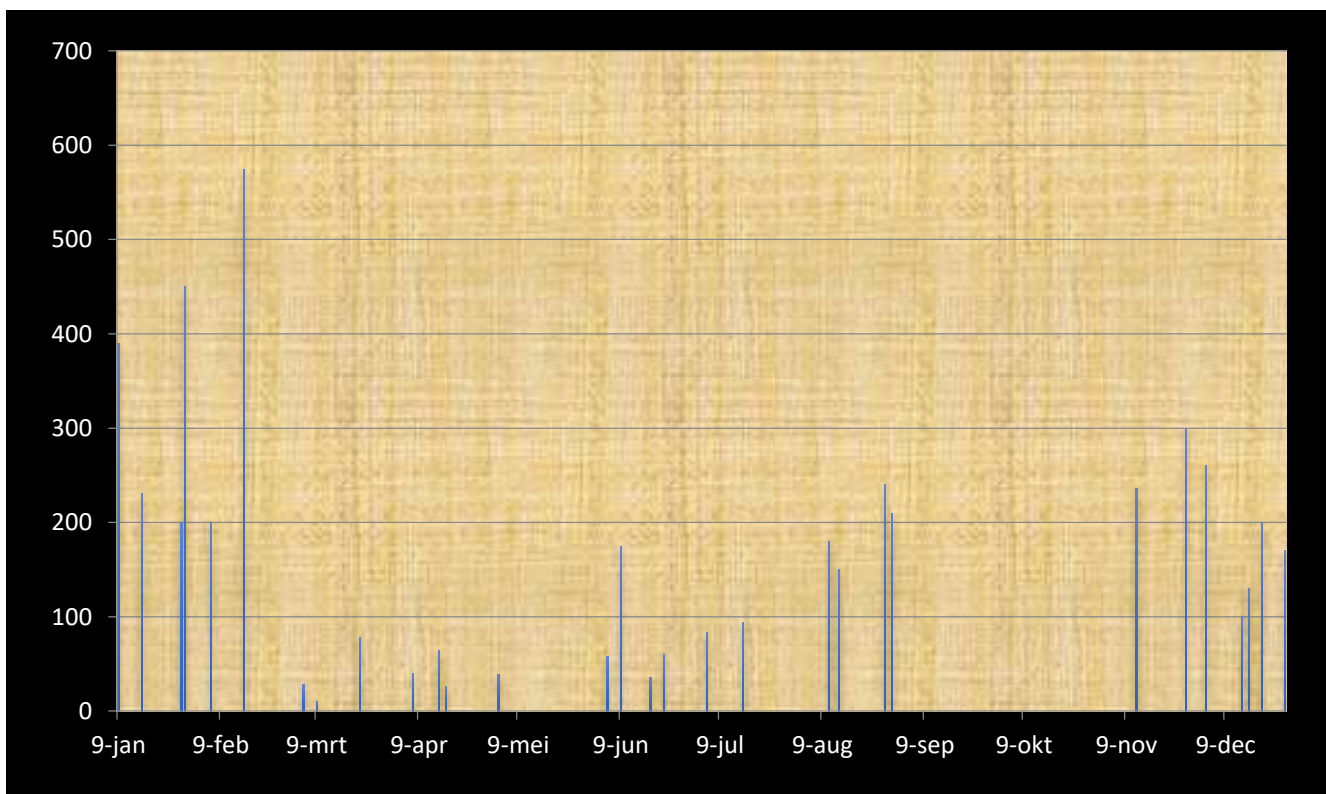
Grauwe ganzen buiten het gebied Visvijvers Valkenhorst.

In december 2019 waren grote aantallen Grauwe ganzen verdwenen uit de omgeving Greveschutven. In de tweede helft van december zijn wel grote aantal bij de Drie Bruggen gezien. Dit gebied Drie Bruggen ligt niet ver van de Visvijvers Valkenhorst.

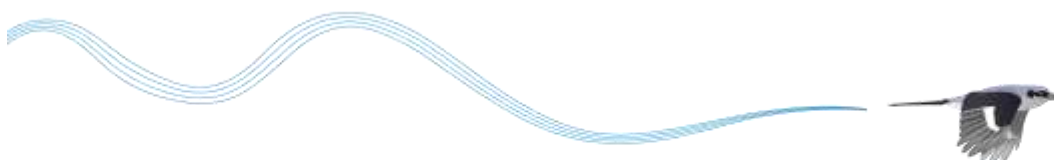
Drie Bruggen

Tongelreep	21-dec	265	M.Pennings
	23-dec	310	J.v.Kessel
	27-dec	260	J.v.Kessel
	31-dec	190	J.v.Kessel
	6-jan	230	J.v.Kessel

Het gebied Soerendonks Goor ligt enkele kilometers ten zuid-oosten van het Leenderbos. In dit gebied worden bijna het hele jaar door Grauwe ganzen waargenomen. Hieronder een grafiek van aantallen getelde Grauwe ganzen Soerendonks Goor in 2019.

(waarnemers: Toon van Kessel, Martin Pennings, Wim Deeben, Jacques van Kessel, en aangevuld met waarnemingen uit Waarneming.nl.

Literatuur.

Kessel, J. van, 2015. Grote Canadese ganzen in het Dommeldal en omgeving. Aantallen en individuele herkenning.

Kessel, J. van, 2016. Grote Canadese ganzen in 2016 verspreiding en terugmeldingen.

Kessel, J. van, 2017. Overzomerend- en overwinterende grauwe ganzen in de Brabantse Kempen. Resultaat tellingen mei 2016 – maart 2017.

Kessel, J. van, 2017. Grauwe gans als broedvogel in een deel van de Brabantse Kempen in 2017. Broedvogels en niet-broedvogels.

Kessel, J. van, 2018. Monitoring Grauwe gans op de visvijvers Valkenhorst. Resultaat tellingen januari t/m december 2017 en een correctie op de getelde BMP aantallen Grauwe ganzen in dit Natura 2000 gebied.

Kessel, J. van, 2018. Terreinkeuze van Grauwe ganzen in Valkenhorst in de winter 2017 – 2018. Keuze landbouwgebieden en vijvers bij Achtereind en Valkenhorst in Waalre, Valkenswaard en Heeze.

Kessel, J. van, 2019. Monitoring Grauwe gans op de visvijvers Valkenhorst. Resultaat tellingen in winter 2018 - 2019.

Kolsters, J., P. Wouters, 2016. Broedvogelinventarisatie Visvijvers oost Valkenswaard. Vogelwerkgroep de Kempen.

